

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Västerås stad

Augusti 2024

Hanna Franck, certifierad kommunal revisor

Jonathan Melkko, revisionskonsult

Lena Salomon, certifierad kommunal revisor, kvalitetssäkrare

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Västerås stad genomfört en granskning. Granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsens uppsikt över nämndernas verksamhet är ändamålsenlig och tillräcklig.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att kommunstyrelsens uppsikt över nämndernas verksamhet i allt väsentligt är ändamålsenlig och tillräcklig.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning
1. Är kommunstyrelsens former för uppsikten ändamålsenliga och fungerar de tillfredsställande?	Ja
2. Är omfattningen av och innehållet i kommunstyrelsens uppsikt tillräcklig?	Delvis
3. Begär kommunstyrelsen upplysningar från nämnderna och kontrollerar vidtagna åtgärder i tillräcklig utsträckning?	Ja
4. Rapporterar kommunstyrelsen till fullmäktige i tillräcklig utsträckning?	Ja

Rekommendationer

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Fortsätt att utveckla dialogen med och rapporteringen från nämnder för att stärka kommunstyrelsens uppsiktsplikt och samordningsansvar. Dialogen och rapporteringen bör dokumenteras tydligare i exempelvis protokoll för att öka spårbarheten och tydliggöra aktivitetens koppling till uppsiktsplikten.
- Överväg att upprätta ett separat dokument eller komplettera befintliga med en beskrivning över hur kommunstyrelsen utövar sin uppsikt, exempelvis vilka aktiviteter som ingår under ett år och när de utförs.
- Se över möjligheterna att komplettera uppföljningen av respektive nämnds separata internkontrollplaner med en samlad bedömning samt lämna en återkoppling till nämnderna utifrån styrelsens analys av utfallet inkl. eventuella förbättringsförslag. Kommunstyrelsens bedömning av nämndernas interna kontroll kan förslagsvis redovisas i anslutning till förvaltningsberättelsen.
- Se över om rapporteringen till kommunfullmäktige bör kompletteras med en utvärdering avseende utövandet av uppsiktsplikten. En sådan rapportering kan bidra

till att identifiera utvecklingsområden och stärka arbetet än mer med uppsikt/samordning.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte och revisionsfrågor	4
Revisionskriterier	4
Avgränsning	5
Metod	5
Allmänt om kommunstyrelsens uppsiktsplikt	6
Granskningsresultat	7
Former för uppsikten	7
lakttagelser	7
Bedömning	9
Omfattning och innehåll i uppsikten	10
lakttagelser	10
Bedömning	12
Upplysningar från nämnderna	12
lakttagelser	12
Bedömning	13
Rapportering till fullmäktige	13
lakttagelser	13
Bedömning	14
Samlad bedömning	15
Rekommendationer	15
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	16

Inledning

Bakgrund

Enligt kommunallagen 6 kap § 1 och 10 kap §§ 3-6 ska kommunstyrelsen leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över nämndernas och bolagens verksamhet. Styrelsen ska uppmärksamt följa de frågor som kan ha inverkan på kommunens ekonomiska ställning samt hos fullmäktige göra de framställningar som behövs.

Med anledning av detta är det viktigt att kommunstyrelsen noggrant följer de verksamheter som bedrivs inom kommunen. Särskilt tydlig och viktig blir kommunstyrelsens uppsiktsplikt då någon nämnd går med större och ihållande underskott. I en allt mer ansträngd ekonomi för landets kommuner blir det extra viktigt för kommunen att utöva sin uppsiktsplikt för att på så vis kunna leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter.

Styrelsen får från övriga nämnder och beredningar begära in de upplysningar som de behöver för att fullgöra sitt uppdrag.

Därutöver har kommunstyrelsen också en rad egna verksamheter och processer som de direkt ansvarar för, till exempel IT, hållbarhet, intern kontroll osv.

Med utgångspunkt i ovanstående bakgrund och riskanalysen för år 2024 har de förtroendevalda revisorerna beslutat att genomföra en granskning av kommunstyrelsens ansvarstagande för uppsiktsplikten.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsens uppsikt över nämnderna är ändamålsenlig och tillräcklig.

- Är kommunstyrelsens former för uppsikten ändamålsenliga och fungerar de tillfredsställande?
- Är omfattningen av och innehållet i kommunstyrelsens uppsikt tillräcklig?
- Begär kommunstyrelsen upplysningar från nämnderna och kontrollerar vidtagna åtgärder i tillräcklig utsträckning?
- Rapporterar kommunstyrelsen till fullmäktige i tillräcklig utsträckning?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

- Kommunallagen 6 kap 1§ och 6§.
- Kommunallagen 6 kap, §9.
- Reglemente för kommunstyrelsen och berörda nämnder

Avgränsning

Granskningen avgränsas till att omfatta kommunstyrelsens uppsikt över Västerås stads egna nämnder. Kommunens hel- och delägda bolag samt kommunalförbund omfattas ej av granskningen.

Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentgranskning av för granskningen relevanta styrande dokument.

Vidare har intervjuer genomförts med följande:

- Kommunstyrelsens ordförande
- Stadsdirektör
- Ekonomidirektör
- Nämndsordförande i:
 - Byggnadsnämnden
 - Fastighetsnämnden
 - Tekniska nämnden
 - Förskolenämnden
 - Grundskolenämnden
 - Utbildningsnämnden
 - Skultuna kommundelsnämnd
 - Arbetsmarknadsnämnden
 - Individ- och familjenämnden
 - Nämnden för personer med funktionsnedsättning
 - Kulturnämnden
 - Miljö- och konsumentnämnden
 - Nämnden för idrott, fritid och förebyggande

Ordförande i följande nämnder har erbjudits att delta men meddelat förhinder:

- Äldrenämnden
- Överförmyndarnämnden

De intervjuade samt de nämndsordföranden som ej kunnat delta vid intervju har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Rapporten är kvalitetssäkrad av Lena Salomon, certifierad kommunal revisor, i enlighet med PwC:s interna riktlinjer för kvalitetssäkring.

Allmänt om kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Enligt kommunallagen ska styrelsen leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamhet.

Styrelsen ska också ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i sådana juridiska personer som avses i 10 kap 3-6 §§ och sådana kommunalförbund som kommunen eller regionen är medlem i.

Kommunallagen är en ramlag och förarbetena ger inga tydliga anvisningar om innehållet i uppsiktsplikten. Detta innebär att det är upp till respektive kommun att utforma uppsiktspliktens innehåll och hur den ska genomföras i praktiken. Kommunallagen betonar vikten av styrningen av den kommunala verksamheten oavsett juridisk form. Det ska således inte ha någon betydelse om verksamheten bedrivs i förvaltnings- eller förbundsform eller annan form. Det förekommer ofta att det finns personunion mellan ledamöter i kommunstyrelsen och nämnderna men detta fråntar inte kommunstyrelsen skyldigheten att utöva uppsikt över nämnderna och förbunden.

Av författningskommentarerna framgår att styrelsen har en särskild ställning bland nämnderna i och med att man har en ledande och samordnande roll. Uppsikten är dock i praktiken begränsad till att lämna råd och anvisningar och påpekanden samt i de fall det anses nödvändigt se till att fullmäktige i egenskap av högsta beslutande organ ingriper. Kommunstyrelsen har alltså en långtgående uppsiktsplikt över nämnderna.

I samband med den nya kommunallagen (2017:725) gavs utökade möjligheter för kommuner att stärka styrelsens rättsliga ställning i förhållande till de övriga nämnderna. Styrelsen gavs lagliga möjligheter att inom tydliga ramar påverka andra nämnders verksamhet. Syftet var att ge utökade möjligheter att styra verksamheten i kommunen. Ändringen innebär endast en möjlighet för fullmäktige att ge styrelsen utökade befogenheter och omfattar inte rätt att fatta beslut som rör andra nämnders myndighetsutövning, tillämpningen av lag eller ärenden som i övrigt rör enskilda.

Det ligger hos nämnderna att följa fullmäktiges beslut om budget, mål och riktlinjer. I det fall detta inte är möjligt ligger det på såväl nämnden, men särskilt kommunstyrelsen, att agera. Det kan i så fall handla om att begära åtgärdsplaner från nämnden eller att via fullmäktige hitta ett sätt att hantera frågan. Det kan handla om att politiskt hantera prioriteringar och ambitionsnivå i verksamheten samt att hantera de övergripande ekonomiska förutsättningarna. Inaktivitet eller på annat sätt bristande följsamhet kan bli en del i den övergripande ansvarsprövningen för såväl kommunstyrelsen som berörd nämnd.

Granskningsresultat

Former för uppsikten

Revisionsfråga 1: Är kommunstyrelsens former för uppsikten ändamålsenliga och fungerar de tillfredsställande?

lakttagelser

Inom Västerås stad finns det inget separat styrdokument för beskrivning av hur kommunstyrelsens uppsikt ska bedrivas. Vi har däremot tagit del av följande styrdokument som utgör formerna för kommunstyrelsens uppsikt avseende nämnderna i Västerås stad:

- Policy för styrningen i koncernen Västerås
- Årsplan 2024
- Reglemente kommunstyrelsen
- Risk- och internkontrollplan - Gemensamma processer 2024

Ovan styrdokument redogörs för nedan.

Policy för styrningen i koncernen Västerås

Kommunfullmäktige har, 2023-04-13, beslutat om *Policy för styrningen i koncernen Västerås stad* som bland annat beskriver styrmodellen för Västerås stad, se bild 1.1 nedan.

Kommunfullmäktige

Bild 1.1. Styrmodell.

I policyn beskrivs kommunstyrelsens uppsiktsplikt. Styrmodellen nämner även de styrande principer och förutsättningar som kommunfullmäktige fastställt i form av vision,

Agenda 2030, politisk viljeinriktning, stadens styrdokument samt kommunfullmäktiges mål. Policyn beskriver att kommunstyrelsen har i uppdrag av kommunfullmäktige att utöva uppsikt över stadens verksamheter. Verksamheter ska enligt policyn bedrivas på ett ändamålsenligt och kostnadseffektivt sätt.

I policyn finns även ett årshjul för planerings- och uppföljningsprocessen. Detta utifrån uppföljningen av den årsplan som beskrivs nedan under "Årsplan 2024".

Årsplan 2024

Utifrån det underlag som kommunstyrelsen tar fram, i dialog med styrelser och nämnder, fattar kommunfullmäktige i slutet av varje år en *Årsplan med budget* för nästkommande år samt plan för minst två år därefter.

Från Årsplan 2024 framgår bland annat förutsättningar för kommande års verksamhet, finansiella och verksamhetsmässiga mål samt uppdrag till nämnder och styrelser. Årsplanen följs sedan upp under året genom månadsrapporter, delårsrapporter och årsredovisning. Årsplanen beskriver att kommunstyrelsen ansvarar för att ha uppsikt över nämndernas verksamheter.

Reglemente kommunstyrelsen

I *Reglementet för kommunstyrelsen*, 2022-12-01, framgår av § 1 att styrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamheter.

Styrelsen ska även leda kommunens verksamhet genom att utöva en samordnad styrning och leda arbetet med att ta fram styrdokument för kommunen.

Vidare ska styrelsen följa de frågor som kan inverka på kommunens utveckling och ekonomiska ställning samt fortlöpande i samråd med nämnderna, följa upp de fastställda målen och återrapportera till kommunfullmäktige.

Av reglementet för kommunstyrelsens § 21 framgår att det åligger ordförande att bl.a. ha uppsikt över kommunens hela nämndsförvaltning samt med uppmärksamhet följa frågor av betydelse för kommunens utveckling och ekonomiska intressen samt effektiviteten i verksamheten och ta initiativ i dessa frågor.

Risk- och internkontrollplan - Gemensamma processer 2024

Enligt stadens riktlinje för intern kontroll ska nämnder och styrelser en gång per år, i samband med årsplan, genomföra en riskanalys och fastställa en risk- och internkontrollplan för sin verksamhet. Syftet med planen är att styra mot rätt åtgärder för att eliminera riskerna. Nämndernas separata internkontrollplaner följs sedan upp i deras verksamhetsberättelse som en egen rubrik.

Utöver de nämndspecifika riskerna identifieras även risker som är gemensamma för alla nämnder och styrelser i en övergripande risk- och internkontrollplan. Den planen

upprättas och beslutas av kommunstyrelsen innan den därefter delges övriga nämnder och styrelser för att åtgärder ska kunna vidtas även där. Planen för år 2024 beslutades av styrelsen vid sammanträde 2023-11-08. Åtgärderna utifrån den övergripande internkontrollplanen ska återrapporteras i samband med bokslut till kommunstyrelsen. Verksamhetsföreträdare påtalar att detta utgör en del i kommunstyrelsens uppsiktsplikt.

Vid intervjuer framhålls att det finns en god förståelse för kommunstyrelsens ansvar för uppsikten samt att det finns en process som stödjer denna i den ordinarie planerings- och uppföljningsprocessen. Vidare påtalar att det kan tydliggöras vilka aktiviteter i processen som anses utgöra en del av utövande av uppsikten då flera av dessa är en del av en övergripande styrning. Verksamhetsföreträdare lyfter ett behov av att tydligare koppla insatser som bedrivs inom ramen för uppsikt, exempelvis genom att det i protokoll eller dylikt framgår att en uppföljning genomförts inom ramen för kommunstyrelsens uppsiktsplikt. Det omnämns att begreppet *uppsikt* används i dialoger, uppföljning och planering men att det inte alltid framgår skriftligt i protokoll eller dylikt.

Vidare har det lyfts vid intervjuer att det finns forum där ledande funktioner inom olika befattningar träffas löpande under året och som indirekt omfattar uppsikt, exempelvis vid budgetprocessen, nulägesanalyser och bokslutsgenomgångar. Detta omfattar även tjänstemannanivå där samtliga förvaltningar och bolag ingår. Den nya styrmodellen som införts har enligt verksamhetsföreträdare bidragit till tydliga forum och kanaler för uppsikt och dialog.

Bedömning

Är kommunstyrelsens former för uppsikten ändamålsenliga och fungerar de tillfredsställande?

Ja.

Vi bedömer att kommunstyrelsens former för uppsikten i allt väsentligt är ändamålsenliga och att de fungerar tillfredsställande. Genomförd granskning visar att kommunstyrelsen har säkerställt att det finns en tydlig process som stödjer utövandet av uppsiktsplikten och som tydligt framgår i de styrande dokumenten. Det saknas ett samlat dokument som beskriver eller tydliggör vad som ingår i uppsiktsplikten och när under året detta genomförs. De styrande dokumenten innehåller dock en röd tråd i beskrivningen över uppsikten och uppsikten omfattas i såväl övergripande policys som nedbrutna planer för intern kontroll. Vi bedömer att ett förtydligande vilka delar som bedöms utgöra uppsiktsplikten kontra den ordinarie uppföljningsprocessen kan stärka arbetet med uppsiktsplikten ytterligare. Ett sådant dokument bör med fördel omfatta hela kommunkoncernen och kommunalförbunden.

Omfattning och innehåll i uppsikten

Revisionsfråga 2: Är omfattningen av och innehållet i kommunstyrelsens uppsikt tillräcklig?

lakttagelser

I *Policy för styrningen i koncernen Västerås* finns årshjulet för planerings- och uppföljningsprocessen beskriven. Denna består av månadsrapporter, två delårsrapporter samt årsredovisning. Månadsrapporterna utgör en förenklad rapportering, främst med fokus på ekonomiskt utfall för nämnderna och kommunen som helhet. I delårsrapporterna lämnas en mer utförlig rapportering.

I delårsrapport 1 per 30 april 2024 för Västerås stad redovisas en översiktlig sammanfattning över bland annat nämndernas ekonomiska utfall för perioden samt prognos för helåret. I delårsrapporten per april ges även en kortfattad redovisning av nämndernas arbete med deras verksamhetsmål, utifrån den av kommunfullmäktige beslutade årsplanen. Då flera av nämndernas mål är fleråriga för mandatperioden är det inte möjligt att på ett tydligt sätt redovisa utfallet, däremot lämnas i nämndernas egna delårsrapporter en beskrivning över de åtgärder som hittills vidtagits.

Av delårsrapporten framgår de effektiviseringsåtgärder som finns för nämnderna utifrån de effektiviseringar som årsplanen ställer krav på. För de nämnder som prognostiserar underskott för helåret tillkommer således ytterligare behov av effektiviseringar.

Enligt kommunfullmäktiges arbetsordning ska nämnderna två gånger per år lämna in en redovisning över de uppdrag som kommunfullmäktige givit och som ännu inte slutredovisats. Uppdragen som kommunfullmäktige givit nämnderna genom årsplan redovisas i delårsrapporter och årsredovisning. Delårsrapporten per april beskriver även arbetet med de uppdrag inom ramen för årsplan 2024, som fullmäktige beslutat om. Sammanlagt finns 9 uppdrag, varav vissa enbart berör kommunstyrelsen medan andra berör en eller flera nämnder. I redovisningen från respektive nämnd anges status för uppdragen och om uppdraget är verkställt och kan avslutas. Redovisningarna innehåller dock ingen beskrivning av hur uppdragen prioriteras och i många fall saknas en plan för hur och när de ska verkställas. Utifrån ett nämndsinitiativ har kommunstyrelsen 2024-04-24 § 159 därför beslutat om att nämnderna i sina redovisningar framöver anger hur uppdragen ska prioriteras samt plan för genomförande.

Slutligen lämnar delårsrapporten även information om nämndernas uppföljning av privata utförare, i linje med det av fullmäktige beslutade programmet för uppföljning av privata utförare i kommunal verksamhet.

Vi har inom tidsramen för denna granskning ej tagit del av delårsrapport 2 för 2024, men utifrån 2023 års delårsrapport 2 samt årsbokslut framgår att strukturen för dessa är liknande som för delårsrapport 30 april 2024.

Intern kontroll

Risk- och internkontrollplan innehåller de gemensamma riskerna för alla nämnder och styrelser inom Västerås stad. De åtgärder som finns med i internkontrollplanen ska återspeglas till kommunstyrelsen i samband med bokslut som en del i styrelsens uppsiktsplikt.

Internkontrollplanen för 2024 innehåller fem olika risker inom processerna ekonomi, HR och upphandling. Enligt intervjuade sker uppföljningen av internkontrollplan för de gemensamma riskerna på tjänstemannanivå. Den uppföljning som kommunstyrelsen får avser främst avvikelser eller liknande som bedöms relevant för styrelsen. I sakgranskningen påtalar verksamhetsföreträdare att rapporteringen i årsredovisningen omfattar samtliga risker.

Det finns även internkontrollplaner som respektive nämnd tagit fram själv utifrån deras verksamhetsspecifika risker och sannolikheter. Dessa följs upp årligen av nämnderna i samband med deras verksamhetsberättelse. Verksamhetsberättelserna skickas som kopia till kommunstyrelsen, men styrelsen tar inte vidare ställning till själva uppföljningen och utfallet av nämndernas internkontrollplan.

Övriga ärenden

Utöver den formella strukturen för uppföljningsprocessen inom Västerås stad vad gäller årsredovisning, delårsrapport och månadsrapporter finns även andra ärenden som kommunstyrelsen behandlar och som berör uppsikt. I nedan tabell 1.1. beskrivs det resultat som vår protokollgenomgång visar över särskilda ärenden som berör kommunstyrelsens uppsiktsplikt. Perioden som avses är januari 2024 till juni 2024.

Datum och paragraf	Nämnd som omfattas	Ärende/beslut
2024-02-07 § 28	Samtliga	Att kommunstyrelsen under våren 2024 skärper sin uppsiktsplikt över nämnder och bolag gällande säkerhetsskydd och planerade insatser för att arbeta i enlighet med gällande lagstiftning.
2024-04-24 § 159	Samtliga	Utifrån nämndsinitiativ har kommunstyrelsen beslutat ge stadsledningskontoret i uppdrag att sammanställa nämndernas prioriteringsbeslut för att redovisa hur de har tänkt genomföra de av kommunfullmäktige beslutade uppdragen.
2024-04-24 § 170	Samtliga	Redovisning av ej avslutade uppdrag från kommunfullmäktige per 2023-12-31
2024-06-05 § 231	Samtliga	Information - "Nulägeskoll" i nämnderna

Tabell 1.1. Protokollgenomgång.

Tabellen ovan visar att kommunstyrelsen behandlar ärenden inom dess uppsiktsplikt, utöver formella månads- och delårsrapporter samt årsredovisning. Vad gäller "nulägeskoll" ska varje nämnd genomföra en sådan varje år. I den ska en beskrivning göras kring hur det går och vilka problem och utmaningar respektive nämnd har framför sig. Från intervjuer beskrivs detta vara ett uppskattat forum för att på ett kort och koncist sätt lyfta sin nämnds förutsättningar till kommunstyrelsen.

Vid genomförda intervjuer påtalas ett behov av att tydliggöra vilka tillfällen som avser uppsiktsplikten för att öka spårbarheten men att kommunstyrelsens uppsikt inte upplevs som bristfällig eller ostrukturerad.

Bedömning

Är omfattningen av och innehållet i kommunstyrelsens uppsikt tillräcklig?

Delvis.

Vi bedömer att omfattningen och innehållet i kommunstyrelsens uppsikt är tillräcklig men att det kan tydliggöras när uppsikten utövas och vilka aktiviteter som ingår för att öka spårbarheten. Genomförd granskning visar att det finns en tydlig struktur för den löpande rapporteringen som ska ske från nämnderna till styrelsen samt att rapporteringen till styrelsen inte bara fokuserar på ekonomi utan omfattar även nämndernas arbete med fullmäktiges mål och uppdrag. Vi bedömer att det finns forum som även fokuserar på framtida utmaningar och förutsättningar genom nulägeskollen.

Vi noterar att det i nuvarande anvisningar inte framgår tydligt hur styrelsen tar del av och behandlar nämndernas uppföljningar av respektive internkontrollplan. Vår uppfattning är att kommunstyrelsens uppsiktsplikt kan utvecklas genom att detta tydliggöras och att återkoppling på nämndernas internkontrollplaner sker strukturerat. Ett sådant förfarande kan i vår bedömning stärka arbetet med internkontroll och framför allt riskanalyserna inför framtagandet av internkontrollplanerna.

Upplysningar från nämnderna

Revisionsfråga 3: Begär kommunstyrelsen upplysningar från nämnderna och kontrollerar vidtagna åtgärder i tillräcklig utsträckning?

lakttagelser

Som redogjorts för i föregående avsnitt erhåller kommunstyrelsen rapportering från nämnderna främst i samband med månadsrapporter, delårsrapporter samt årsredovisning.

I månadsrapport per februari 2024 beskrivs att nämnderna har en sammanlagd prognos på ett underskott på -37 mnkr mot årets budget, exklusive realisationsvinster och exploateringsvinster. Det är tre nämnder som bedömer underskott; äldrenämnden (-17 mnkr), nämnden för idrott, fritid och förebyggande (-19 mnkr) samt utbildningsnämnden (-11 mnkr). Enligt protokoll beslutade styrelsen att lägga rapporten till handlingarna.

I månadsrapport per mars bedömdes underskott i nämnden för idrott, fritid och förebyggande (-19 mnkr), utbildningsnämnden (-9 mnkr) och äldrenämnden (-2 mnkr). Nämndernas sammanlagda prognos visade underskott på -10 mnkr. Prognosen har således förbättrats jämfört med månadsrapporten per februari. Enligt protokollet beslutade styrelsen att lägga rapporten till handlingarna.

Av delårsrapporten per april 2024 beskrivs att nämnderna sammanlagt prognostiserar ett överskott om 15 mnkr totalt. Det är trots detta fem nämnder som prognostiserar underskott för helåret; idrott, fritid och förebyggande (-21 mnkr), tekniska nämnden (-15 mnkr), utbildningsnämnden (-6 mnkr), äldrenämnden (-3 mnkr) samt byggnadsnämnden (-2 mnkr). Av protokollet framgår att styrelsen beslutade att lämna förslag till fullmäktige om att godkänna rapporten samt att nämnder med underskott ska vidta åtgärder för att nå en ekonomi i balans. Nämnderna ska enligt beslutet återrapportera åtgärdsplanen till kommunstyrelsen senast den 9 september 2024. Styrelsen har även beslutat att uppdra stadsledningskontoret att sammanställa åtgärdsplaner från de nämnder som prognostiserar ett underskott. Denna sammanställning ska återrapporteras till kommunstyrelsen 25 september 2024.

Vid intervjuer påtalas att det finns ett fokus på att vidta åtgärder snarast möjligt vid signal om brister, framförallt vad gäller underskott inom nämnder. Tidigare var det, menar intervjuade, inte ett lika aktivt arbete vad gäller konkreta åtgärder från kommunstyrelsen.

Bedömning

Begär kommunstyrelsen upplysningar från nämnderna och kontrollerar vidtagna åtgärder i tillräcklig utsträckning?

Ja.

Vi bedömer att kommunstyrelsen får upplysningar från nämnderna om ekonomisk och verksamhetsmässig utveckling genom den löpande rapporteringen som sker i form av månadsrapporter, delårsrapporter och årsredovisning. Genomförd granskning visar att kommunstyrelsen har beslutat att föreslå till fullmäktige att nämnder som prognostiserar underskott per april ska vidta åtgärder för att nå en ekonomi i balans och återrapportera åtgärdsplanen till kommunstyrelsen senast den 9 september 2024. Vi noterar att styrelsen avser att kontrollera huruvida nämnderna med anledning av framtagna åtgärdsplaner i syfte att åstadkomma en ekonomi i balans vidtar åtgärder.

Rapportering till fullmäktige

Revisionsfråga 4: Rapporterar kommunstyrelsen till fullmäktige i tillräcklig utsträckning?

lakttagelser

Styrelsens uppföljningsfunktion beskrivs i dess reglemente §1, där det framgår att styrelsen ska följa de frågor som kan inverka på kommunens utveckling och ekonomiska

ställning och i samråd med nämnderna följa upp de fastställda målen och återrapportera till fullmäktige.

Den rapportering som tillkommer fullmäktige i enlighet med reglemente för styrelsens uppföljningsfunktion är delårsrapporter och årsredovisning. Fullmäktige tar således inte del av månadsrapporterna.

Fullmäktige får även rapportering två gånger per år över nämndernas uppdrag som fullmäktige givit och som ännu inte slutredovisats. Utifrån det nämndinitiativ som styrelsen beslutade om, 2024-04-24 § 159, ska rapporteringen framgent även innehålla information om hur uppdragen prioriteras samt plan för genomförande.

I Västerås stads årsredovisning 2023 finns ett avsnitt som beskriver uppföljningen av risk- och internkontrollplan vad gäller de kommungemensamma processerna. Uppföljning av nämndernas separata internkontrollplaner omfattas dock inte i rapportering till fullmäktige.

Styrelsen lämnar ingen särskild rapportering med anledning av utövandet av uppsikten till fullmäktige.

Bedömning

Rapporterar kommunstyrelsen till fullmäktige i tillräcklig utsträckning?

Ja.

Vi bedömer att kommunstyrelsen i allt väsentligt rapporterar till fullmäktige i tillräcklig utsträckning. Genomförd granskning visar att rapporteringen till kommunfullmäktige främst sker genom delårsrapport och årsredovisning. Rapportering sker även av fullmäktigeuppdrag som ännu ej verkställts. Vi ser positivt på att kommunstyrelsen fattat beslut om att rapportering av ej verkställda beslut framgent även ska innehålla information om hur uppdragen prioriteras samt plan för genomförande.

Genomförd granskning visar att rapporteringen av den kommungemensamma risk- och internkontrollplanen rapporteras i samband med årsredovisning till fullmäktige. Vi noterar att ett utvecklingsområde är att styrelsen även tydliggör uppföljningen och rapporteringen av nämndernas separata internkontrollplaner.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Västerås stad genomfört en granskning. Granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsens uppsikt över nämndernas verksamhet är ändamålsenlig och tillräcklig.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att kommunstyrelsens uppsikt över nämndernas verksamhet i allt väsentligt är ändamålsenlig och tillräcklig.

Rekommendationer

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Fortsätt att utveckla dialogen med och rapporteringen från nämnder för att stärka kommunstyrelsens uppsiktsplikt och samordningsansvar. Dialogen och rapporteringen bör dokumenteras tydligare i exempelvis protokoll för att öka spårbarheten och tydliggöra aktivitetens koppling till uppsiktsplikten.
- Överväg att upprätta ett separat dokument eller komplettera befintliga med en beskrivning över hur kommunstyrelsen utövar sin uppsikt, exempelvis vilka aktiviteter som ingår under ett år och när de utförs.
- Se över möjligheterna att komplettera uppföljningen av respektive nämnds separata internkontrollplaner med en samlad bedömning samt lämna en återkoppling till nämnderna utifrån styrelsens analys av utfallet inkl. eventuella förbättringsförslag. Kommunstyrelsens bedömning av nämndernas interna kontroll kan förslagsvis redovisas i anslutning till förvaltningsberättelsen.
- Se över om rapporteringen till kommunfullmäktige bör kompletteras med en utvärdering avseende utövandet av uppsiktsplikten. En sådan rapportering kan bidra till att identifiera utvecklingsområden och stärka arbetet än mer med uppsikt/samordning.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning	
1. Är kommunstyrelsens former för uppsikten ändamålsenliga och fungerar de tillfredsställande?	Ja Kommunstyrelsen har skapat sig tydliga former för uppsikten genom de styrdokument som finns upprättade. De styrande dokumenten håller en röd tråd i beskrivningen över uppsikten. Uppsikt omfattas i såväl övergripande policys som nedbrutna planer för intern kontroll.	
2. Är omfattningen av och innehållet i kommunstyrelsens uppsikt tillräcklig?	Delvis Vi bedömer att omfattningen och innehållet i kommunstyrelsens uppsikt är tillräcklig men att det kan tydliggöras när uppsikten utövas och vilka aktiviteter som ingår för att öka spårbarheten. Rapporteringen till styrelsen fokuserar inte bara på ekonomi, utan omfattar även nämndernas arbete med fullmäktiges mål och uppdrag. Genom "Nulägeskollen" finns det ytterligare en rapporteringskanal till styrelsen som ger en bild av nämndernas problem och framtida utmaningar. Ett utvecklingsområde till kommunstyrelsen är att på ett tydligare sätt ta del av och behandla nämndernas egna uppföljningar av deras respektive internkontrollplan. Vi noterar att det i nuvarande anvisningar inte finns angivet att så ska ske men vi anser att mot bakgrund av kommunstyrelsens uppsiktsplikt är det rimligt att återkoppling ska ske. Ett sådant förfarande skulle enligt vår uppfattning bidra till ett ökat fokus på den interna kontrollen.	
3. Begär kommunstyrelsen upplysningar från nämnderna och kontrollerar vidtagna åtgärder i tillräcklig utsträckning?	Ja Kommunstyrelsen får löpande rapportering från nämnderna avseende deras ekonomiska samt verksamhetsmässiga utveckling. Granskningen visar bland annat att kommunstyrelsen valt att lämna förslag till fullmäktige om att nämnder med underskott i delårsrapport per april 2024 ska vidta åtgärder för att nå en ekonomi i balans och återrapportera åtgärdsplanen till kommunstyrelsen senast den 9 september 2024. Vid månadsrapport följer kommunstyrelsen löpande upp nämndernas arbete, främst med fokus på ekonomisk utveckling.	

4. Rapporterar kommunstyrelsen till fullmäktige i tillräcklig utsträckning?

Ja

Kommunstyrelsen rapporterar till kommunfullmäktige främst genom delårsrapport och årsredovisning. Vidare får fullmäktige rapportering avseende fullmäktigeuppdrag som än ej verkställts. Här kan även nämnas att kommunstyrelsen fattat beslut om att rapportering av ej verkställda beslut framgent även ska innehålla information om hur uppdragen prioriteras samt plan för genomförande. Rapportering av risk- och internkontrollplan för de kommungemensamma processerna sker årligen i samband med årsredovisning. Ett utvecklingsområde är att även följa upp och rapportera uppföljning av nämndernas separata internkontrollplaner.

2023-08-27

Rebecka Hansson

Hanna Franck

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Västerås stad enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från 2024-04-23. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.